

Lokalredaktörer i Kristineberg: nr.1 1962, är Claes Sandström

VD

VÅR STÖRSTA INVESTERING

En mycket stor del av vårt företags verksamhet vid Rönnskärsverken i Skelleftehamn omfattar kopparframställning. Kopparhyttan och det därtill anslutna elektrolytverk har en årskapacitet på ca 45.000 ton elektrolytkoppar i olika former. Råvarorna för kopparframställningen utgörs dels av anrikad kopparmalm — s. k. koppardiger — och dels av annat material som innehåller koppar, t. ex. skrot och vissa askor.

Från våra egna gruvor får vi malm som ger ca 11.000 ton koppar, från andra gruvor i Sverige ca 4.000 ton, eller tillsammans 15.000 ton. Men detta smältmaterial svarar bara mot en tredjedel av kopparverkets kapacitet. De andra två tredjedelarna av smältmaterialbehovet måste vi skaffa på annat sätt, i huvudsak genom import.

I dag är vi ute på så gott som alla marknader i världen för att skaffa smältmaterial genom direkta köp för legobearbetning — alltså för smältning för andras räkning. Vi har också kraftigt ökat våra insatser inom malmsmältningen, framför allt utomlands, för att få fram mer malm antingen i egen regi eller i samarbete med andra intressenter.

Tyvärr är vi inte ensamma i jakten efter kopparsmältmaterial. Konkurrensen är mycket hård. Under de senaste åren har marknaden föcindrats på ett mycket oförmånligt sätt. De japanska smältverken kan nämligen i skydd av en hög importtull på färdig koppar erbjuda väsentligt högre priser på smältmaterialet än andra kopparverk. Därigenom drar de till sig stora mängder material. I år är vår situation den att vi inte kan skaffa råvaror till mer än 80 procent av vårt kopparverks kapacitet. När vi inte kan producera med full kapacitet går lönsamheten ner. Dessutom minskar den hårda konkurrensen de smältlöner vi kan få ut.

Vårt kostnadsläge är på grund av Rönnskärsverkens belägenhet i övre Norrland mindre gynnsamt i flera avseenden. Eftersom vi inte kan täcka mer än knappt en tredjedel av smältmaterialbehovet i Norrland måste vi räkna med en betydande extra kostnadsbelastning på grund av dyra frakter för drygt två tredjedelar av smältmaterialet och de färdiga produkterna. Härtill kommer stora räntekostnader för såväl råvaror som färdiga produkter under de långa perioder då sjöfarten ligger nere på grund av ishinder. Och dessa kostnadsökande faktorer är inte de enda som hänger samman med vår industris nödliga belägenhet.

Å andra sidan har vi förmånen att Skellefteå stads kraftverk för vår del håller ur allmän marknadssynpunkt låga priser på elkraft. Vi har drivit rationaliseringsåtgärder ganska långt vid Rönnskärsverken: under de senaste 10—15 åren har vi gjort stora investeringar där och fått en praktiskt taget helt ny industri. Därigenom

har produktionskostnaderna kunnat pressas. Vi har sökt stärka vår konkurrenskraft också på andra sätt: under hand har vi lärt oss att få ut allt mer av vårt smältmaterials värdefulla innehåll och vi har utvecklat det till en specialitet att framställa högrena produkter ur förorenade råvaror.

För att ett företag skall kunna leva måste det alltid finnas en viss marginal mellan intäkter och kostnader. Produktionskostnaderna försöker vi som nämnts få lägre och lägre, men priset på det smältmaterial som vi måste köpa och på de färdiga produkterna bestäms i allt väsentligt inte av oss utan av konkurrensen på världsmarknaden.

Situationen är nu den att vi har att välja mellan att se vår kopparhytta kanske sakta svälta ihjäl på grund av sinande tillgång på smältmaterial eller komplettera hyttan på ett sådant sätt att vi kan få ut ännu mer ur smältmaterialet och därmed bli i stånd att betala mer för detta och stå oss bättre i konkurrensen om det tillgängliga materialet.

Kopparsmältmaterialet innehåller i allmänhet utöver koppar också en del andra metaller, exempelvis zink och bly. Blyet och zinken kan normalt inte utvinna i samband med kopparframställningen.

Det är dock möjligt att komplettera det vanliga förfarandet med en extra raffinering av slaggen, så att större delen av slaggens zinkinnehåll och en del av blyinnehållet utvinns. Det är vad vi ämnar göra. I mer än två år har försöks- och projekteringsarbeten pågått vid Rönnskärsverken för en speciell slaggraffineringsprocess, som kallas slag-fuming och som förekommer vid bara ett eller ett par kopparverk i världen. Det arbetet har utmynnat i ett beslut angående komplettering av kopparverket med en slag-fuminganläggning.

Genom att bygga en sådan anläggning, som sätter oss i stånd att tillgodogöra oss mer av smältmaterialen, bör vi bli starkare i konkurrensen på smältmaterialmarknaden. Vi kommer att kunna bjuda bättre priser för råvarorna och dessutom kommer vi att kunna köpa zink-förorenade råvaror som andra verk inte kan smälta ekonomiskt. Framtiden bör för vårt kopparverks del te sig ljusare.

Men försöket är dyrt. Slag-fuminganläggningen kommer att kosta i runt tal 36 milj. kr. Vi har dock gjort vårt val och vägar försöket.

Bertil Loreu

Timmerslukande gruvor får virke från bolagsskogar

Visste Ni detta:

att Gruvförvaltningen har en egen skogsavdelning, en hjälpavdelning som sysselsätter ett femtiotal man att avdelningen har ansvaret för 43 skogsfastigheter av varierande storlek i Norrland och Mellansverige

att avdelningens viktigaste uppgift är att svara för att gruvornas behov av timmer och annat virke fylls

att man därför årligen tar ut drygt 200.000 kubikfot ur egna skogar — 100.000 kubikfot timmer — men att detta inte täcker behovet

att avdelningen bland annat driver sågverk och impregneringsverk

att man också varje år lägger ned stora pengar i skogsvårdsåtgärder, som skall höja skogarnas produktivitet och öka skogsvårdens

Det är kanske ingenting annat än inbillning, men faktum är att första gången man träffar Åke Lindgren på dennes kontor i Boliden får man en känsla av att stolen han sitter på känns en smula ovan för honom, att han tycker att kavajen trycker över axlarna och att rummet är en smula kvavt, kanske till och med trist. Men man kan heller inte värja sig för att det intrycket stärks, när man tillsammans med honom gör en vandring i skogen. På kontoret är han en smula forcerad, det verkar som om han arbetade hårt för att hinna med mycket. Men i skogen försvinner det forcerade, där blir han lugn och rör sig med en skogsmänniskas säkerhet. Han talar med självklar auktoritet och berättar stillsamt vad han vill och framförallt vad som skall göras åt allt det vi ser. Denna tydliga förändring — från jäktad kontorsmänniska till lugn skogskarl — har sin förklaring. Åke Lindgren är chef för skogsavdelningen vid Gruvförvaltningen i Boliden. Och skogskarlar brukar ju i allmänhet trivas bättre i skog än på ett kontor.

Hur det gick till när Åke Lindgren kom till Boliden har han vid det här laget nästan glömt. Han är född i det landskapet där man en gång — enligt den gamla geografen — bara såg såg vid såg, i Medelpad alltså. Men han lämnade sitt trädströkt och stod nyåret 1944 i Boliden, beredd att ta ansvaret för skogen där. Han hade väl egentligen inte då tänkt sig att flyttningen skulle bli så definitiv.

— Till en början var verksamheten vid skogsavdelningen rätt blygsam, berättar inspektör Lindgren för Småltdegolns medarbetare. Min uppgift var att sköta de skogar som då var i bolagets ägo, på den tiden relativt små arealer som framförallt låg i Bolidengruvans och de andra norrlandsgruvornas omedelbara närhet. Efterhand blev de flera och större

huvudsakligen genom fusionen med Zinkgruvor, då de betydande skogsarealerna i Bergslagen tillkom. För närvarande har vi fyrtyotre större och mindre skogsfastigheter i Norrland och Mellansverige. I takt med de ökade skogsarealerna har avdelningen vuxit alltmera så att den nu sysselsätter ett femtiotal man, varav ett stort antal har sysselsättning i avverkningar eller skogsvårdsarbeten.

Avdelningens uppgifter

Skogsavdelningen i Boliden är en av de många hjälpavdelningarna vid Gruvförvaltningen. Dess uppgift är alltså att ge de olika driftsavdelningarna en viss service. Men hur sker det?

— Vi lämnar service på många sätt och våra uppgifter varierar därför avsevärt, berättar skogsinspektör Lindgren. Vi har i första hand ansvaret för de skogsfastigheter och annan mark som är i bolagets ägo, vi svarar för driften vid våra sågverk och vid impregneringsverket i Boliden samt för jakt- och fiskevården. Vi har också en rådgivande uppgift vid markinköp och vi deltar vid markvärderingar. Men vår främsta och viktigaste uppgift är att svara för att förvaltningen får sitt behov av timmer, bräder och plank tillfredsställt. Det rör sig om stora mängder, som det inte alltid är så lätt att få fram.

När vi planerar för hur vi skall fylla behovet tar vi i första hand hänsyn till de virkesmängder våra egna skogar kan ge. 1960 avverkade vi i runt tal 230.000 kubikfot eget virke. Mer än hälften av detta var dock massaved. Vi tog ut cirka 100.000 kubikfot timmer, vilket bara var en liten del av hela vårt behov. Gruvorna slukar stora mängder timmer för byggen i schakt, brytnings-

rum och i orter. För andra byggen under jord måste vi ha bräder och plank och ovan jord pågår ständigt en stor byggnadsverksamhet. Trots vårt uttag ur egna skogar uppstår därför en stor brist som vi måste täcka genom inköp. Det är då framförallt gruvtimmer vi köper in, men kvantiteterna av bräder och plank i olika dimensioner är också stora. För att trygga virkesförsörjning vid våra sågverk köper vi också in avsevärda mängder skog på rot.

Sågar och hyvl器ier

Men även om huvuddelen av virkesinköpen sker efter dimensionsbehovet, alltså färdigsågat virke, så har en stor del av det virke som förbrukas vid Gruvförvaltningen gått igenom de sågverk som skogsavdelningen driver i Boliden, Kristineberg och Garpenberg. Sågverket i Kristineberg, där ett tiotal män är sysselsatta under vinterhalvåret, är störst av de tre. Det är ett så kallat ARI-verk, utrustat med cirkelsåg, kantmaskin, hyvel och klyvmaskin. Verket har en kapacitet på minst 300.000 kubikfot per år, men man utnyttjar bara en del av verkets möjligheter och sågar cirka 100.000 kubikfot per år. 11.000 kubikfot går igenom hyveln.

Vid verket i Boliden sågades under senaste redovisningsår — som är 1960

— cirka 70.000 kubikfot. Sågverket där är emellertid avsett att i första hand ta emot virkesutfallet från skogarna i Bolidens omedelbara närhet. Men den har också en annan och viktigare funktion att fylla, nämligen att snabbt leverera specialsågat virke, som via impregneringsverket går till gruvorna.

Många specialsorter

Boliden och Garpenberg är de två största förebrukarna av gruvtimmer, med en sammanlagd åtgång på över 200.000 kubikfot per år. Gruvtimret utsätts för stark förlitning och dess livslängd blir därför så kort att det används oimpregnerat. Men vid byggen under jord används även stora mängder annat virke — bräder och plank — som inte utsätts för samma svåra förlitning som timret, men i stället för svampangrepp. Genom impregnering har vi där gjort stora besparingar, och det är därför naturligt att impregnerat virke kommit till allt större användning. Också ovan jord har detta blivit allt vanligare och vi bygger numera knappast med annat än impregnerat material. Ett bra exempel härpå är gruvstugan i Boliden, där omklädningsrum, tvätt- och duschrum helt har inretts med bolidenträ.

Förra året impregnerades i Boli-

den i runt tal 120.000 kubikfot, men kvantiteten stiger, och vi räknar med att det i år skall komma upp till 140.000 kubikfot. Sett ur en annan synpunkt har impregneringsverket också betydelse mycket. Vi kan numera impregnera både rått och torrt virke, varigenom det blivit möjligt att krympa virkeslagret väsentligt. För bara några år sedan var vi tvungna att hålla ett stort lager av bland annat specialsortiment. Men för tre år sedan standardiserades virkeslagret och sortimentantalet minskades. Tack vare råimpregneringen kan vi ändå snabbt leverera just de svåra specialdimensionerna.

Inte bara att hugga

Hitills har dock bara en sida av skogsavdelningens verksamhet berörts. Den som innebär att skogen avverkas och att förbrukarna får sitt virke. Men det var länge sedan begreppet skogskarl var synonymt med en herre som bara såg till att skogen avverkadades och förvandlades till pengar. Att i dag vara skogskarl är att vara någonting mycket mera. Man skall förvalta ett stort kapital väl och även förränta kapitalet genom att vårda skogen.

— Vi strävar givetvis lika energiskt som andra skogsägare efter att öka uttagningsmöjligheterna och ef-

Avdelningschefen — skogsinspektör Ake Lindgren — har ansvar för fyrtioa skogsfastigheter i Norrland och Mellansverige.

Mekaniseringen har de senaste åren varit intensiv inom skogsbruket. Traktorer av det slag övert Lindkvist (på bilden) lastar finns snart på alla avverkningar.

Torvmossen vid Nyliden, där Bolidenbolaget tidigare haft en torvindustri, håller på att förvandlas till produktiv skogsmark. Dikningen skapar förutsättningar.

ter att höja produktiviteten, säger Åke Lindgren. Vi planerar exempelvis avverkningarna så att vi håller dem under den produktivetsgräns våra skogar har. På lång sikt kan vi därigenom öka virkesföråden och säkra avverkningar även under en längre tid. Men den egentliga skogsvården är något mer och svårare.

Torvmosse blir skogsmark

För att bättre illustrera sina teser tar skogsinspektör Lindgren med Småltedegeln medarbetare på en resa kring sina domäner. På Mångfallbergets nordvästra sluttning visar han en några år gammal hyggesbränning, ett tio hektar stort område, där några enstaka brända björkar spretar mot skyn. Men området kommer snart att grönska. Förra sommaren besåddes det. Om några år kommer de första späda tallplantorna att skjuta upp ur jorden och när barnen i Boliden har blivit vuxna, kommer där att finnas en stor och produktiv skog, mogen att avverkas.

Inspektör Lindgren visar också en trakhuggning i närheten av Renströmsgruvan, ett nästan kalhugget område, där några vackra frötallar, som skall sörja för återväxten, står kvar. Vi bilar också ut till Nyliden, där Bolidenbolaget under och åren närmast efter kriget, hade en torv-

industri. Men av torvindustrin finns inte längre några spår. Istället har ungsågen på stora delar av den flacka mossen hunnit skjuta upp ett par meter. I mossens andra ände hökar en dikningstraktor. Mossen kommer snart att vara förvandlad till produktiv skogsmark.

— Dikningen är ett av medlen att förvandla improduktiv mark till produktiv, säger Lindgren och visar ut över mossen. Vi kan höja produktiviteten också genom att gallra ungsågsbestånd, som därigenom på kortare tid ger avverkningsbara dimensioner. Man kan — som vi har sett — hyggesbränna och beså, plantera eller trakhugga skogsmarker, och trots att våra skogar är så vitt spridda har dessa arbeten kunnat genomföras relativt effektivt.

Under 1960 planterade vi cirka 140.000 tall- och granplantor. Vi hyggesrensade ett hundratal hektar äldre och röjde ungefär 200 hektar ung skog. Samma år dikade vi 14.000 meter försumpad skogsmark och efter att 1961 ha dikat ungefär lika mycket återstår på den punkten inte så mycket mer. De pengar man på dessa sätt lägger ned på skogsvårdsåtgärder är pengar som en gång betalas tillbaka väl förräntade.

Köbler

Vid framkörning av timmer på kortare sträckor är hästen oombörlig. Skogsröfvere Lennart Holmgren och hemmasägare Roger Lundström på bilden.

Av de tre sågverk skogsavdelningen driver är det i Kråksberg söder, Georg Jonsson och Jousa Forsell arbetar vid verket i Boliden, där man sågar ca 70.000 kubikfot per år.

Bilar i stället för grisar

Tiderna förändras. Jordbruken blir kreaturslösa och kavalleriregementena upplöses. Snart är det en sällsynthet med hästar även som dragdjur. Och den förr så populära hushållsgrisen. Vart har den tagit vägen? Jo, gris-kättarna omändras till smörjhallar och serviceverkstäder för bilar. Detta är en utveckling, som för oss nutids-människor förefaller rationell och naturlig. Och till nutidsmänniskan får man tydligen i hög grad hänföra Kristinebergsborna.

En undersökning har gett vid handen att närapå var 4:e Kristinebergsbo har bil. Så ligger också Kristineberg relativt nära Lappstockholm, som ju har landets största biltäthet med 3 innevägnare per bil.

Till närmaste bilservicestation, som är Norsjö, är det fem mil. Detta har gjort, att problemen med service och reparation av bilarna kostar både tid och pengar. Många arbetsdagar har måst offras för att kärran ska få den ans och vård, som varit oundgängligen nödvändig.

Bilägarna i Kristineberg har nu så att säga tagit saken i egna händer. Ett 15-tal initiativrika bilägare samlades i höstas för att dryfta frågan om en hobbylokal, där man kunde hålla till för att själv ordna reparationen av sin bil. Och så bildades Kristinebergs Hobbyförening u.p.a. Vi ber dess ordförande, gruvförman Folke Enmark, berätta hur man tänkt ordna verksamheten.

— Vi fick redan från början mycket god anslutning till föreningen. Vår medlemsförteckning upptar redan 95 medlemmar, och fler väntar vi ska anmäla sig under den allra närmaste tiden. Vad som egentligen möjliggjort vår verksamhet är, att bolaget upplåtit lokaler i det förutvarande gris-huset. Dessutom ha vi fått en del material för restaurering och ett bidrag till värmeaggregat. Våra medlemmar har redan tecknat sig för femhundra timmar frivilligt arbete, och sedan dessa timmar uttagits räknar vi med

Ännu återstår ett drygt arbete innan hobby-lokalerna kan tas i bruk, men många av bilägarna är antagna, varför vi har gott hopp om att verksamheten ska kunna börja på utsatt tid, säger Hobbyföreningens ordförande Folke Enmark.

att lokalerna, som ska innehålla ett verkstadsutrymme om 60 kvadratmeter och en smörjhall om 40 kvadratmeter, ska kunna tas i bruk för sitt ändamål.

— Hur har föreningen tänkt sig själva verksamheten?

— Det är klart, att det helt blir en form av hobby eller självverksamhet. Ur säkerhetssynpunkt är det ju mycket värdefullt att denna verksamhet kommer igång, så att vi kan vårda våra fordon på bästa sätt.

— Bli det inte nödvändigt att också skaffa viss maskinell utrustning?

— Vi har nog funderat på att anskaffa svetsaggregat och luftaggregat, och vidare måste vi ju utrusta verkstadslokalen med ordentliga arbetsbänkar, skruvstycken m. m.

— Kommer ni att ta några avgifter av den som använder lokalerna?

— Helt utan kostnader kommer verksamheten inte att kunna drivas. Betydande kostnader får vi för bränsle, kraft, underhåll och skötsel av lokaliteterna och därför måste vi debitera medlemmarna en viss avgift per timme för användning av verk-

stadslokalen, medan smörjhallen avgiftsfritt skall stå till medlemmarnas förfogande. Själva anläggningskostnaden, om vi inräknar den frivilliga insatsen, kommer att belöpa sig till ca 10.000 kronor och om allt går enligt beräkningarna kommer lokalerna att vara klara till den 1 februari. Vi har planer på att tillsätta en särskild föreståndare och den sysslan har vi tänkt erbjuda någon bilintresserad pensionär.

Sam